

Septuagesima søndag d. 12. februar 2017

Salmer

752 Morgenstund har guld i mund

373 Herre, jeg vil gerne tjene

170 Fra verdens morgenstund udgår

695 Nåden hun er af kongeblood

462 Jesus, livets sol og glæde

518 På Guds nåde

Dette hellige evangelium skriver evangelisten Matthæus: Jesus sagde: »Himmeriget ligner en vingårdsejer, der tidligt om morgenen gik ud for at leje arbejdere til sin vingård. Da han var blevet enig med dem om en dagløn på en denar, sendte han dem hen i sin vingård. Ved den tredje time gik han ud og så nogle andre stå ledige på torvet, og han sagde til dem: Gå I også hen i min vingård, så skal jeg betale, hvad I har ret til. De gik derhen. Igen ved den sjette og den niende time gik han ud og gjorde det samme. Ved den ellefte time gik han derhen og fandt endnu nogle stående dér, og han spurgte dem: Hvorfor har I stået ledige her hele dagen? De svarede ham: Fordi ingen har lejet os. Han sagde til dem: Gå I også hen i min vingård. Da det blev aften, sagde vingårdens ejer til sin forvalter: Kald arbejderne sammen og betal dem deres løn, men sådan, at du begynder med de sidste og ender med de første. Og de, der var blevet lejet i den ellefte time, kom og fik hver en denar. Da de første kom, troede de, at de ville få mere; men også de fik hver en denar. Da de fik den, gav de ondt af sig over for vingårdsejeren og sagde: De sidste dér har kun arbejdet én time, og du har stillet dem lige med os, der har båret dagens byrde og hede. Men han sagde til en af dem: Min ven, jeg gør dig ikke uret. Blev du ikke enig med mig om en denar? Tag det, der er dit, og gå! Jeg vil give den sidste her det samme som dig. Eller har jeg ikke lov til at gøre, hvad jeg vil, med det, der er mit? Eller er dit øje ondt, fordi jeg er god? Sådan skal de sidste blive de første, og de første de sidste.«

Matt 20,1-16

Børn siger nogle gange til deres forældre, at de er uretfærdige. ”Når lillesøster må noget, hvorfor må jeg så ikke? Det er uretfærdigt, mor.” Jeg er selv storebror og jeg har set, hvordan mine mindre søskende fik lov til mere og mere. ☺ Det var vildt uretfærdigt! ☺

Børn har en forventning om, at livet er retfærdigt, at alle bliver behandlet lige.

De fleste voksne har også en forventning om, at livet er retfærdigt. At vi får, som vi fortjener. Både på godt og ondt. Det virker til at vores hjerne helt automatisk går i gang med at finde årsagssammenhænge i det, som sker. Når nu denne sygdom rammer mig, er det mon så fordi jeg har gjort noget ondt engang? Når det gik godt på jobbet i dag, er det så fordi, jeg kørte kærligt i trafikken i morges? Eller vi begynder måske at handle med Gud: Gud, hvis du redder mig ud af denne situation, så vil jeg gå i kirke hver søndag resten af livet.

Eksemplerne er mange. Mennesker leder efter mønstre i livet for at se, om vi kan forstå det, og ja, for at se, om vi kan kontrollere det. Hvis vi kender de regler, som livet styres og reguleres efter, så kan vi kontrollere det og navigere i det. For vi bryder os ikke om, at der ikke er system. Vi hader tilfældighed. Den er forfærdelig. Den er blind og ond. Vi ønsker sammenhæng. Vi ønsker mening. Vi ønsker retfærdighed.

Vi lever også i et samfund, hvor vores arbejde fylder meget. Vi ved, at når vi har arbejdet, så får vi løn. Hvis vi arbejder godt og lykkes, får vi måske lønforhøjelse. En bonus eller et kvalitetstillæg. Vi har haft fagforeninger i mange år, og de har efterhånden sikret langt de fleste ret gode arbejdsvilkår.

Midt ind i den situation hører vi så Jesu lignelse om arbejderne i vingården. Guds rige, Himmeriget, ligner en vingårdsejer, der tidligt om morgenen gik ud for at leje daglejere til sin vingård.

De fleste mennesker i dag har fast arbejde, men måske kan vi sammenligne det at være daglejer med at have vikararbejde? F.eks. som lærer i en skole, eller som buschauffør eller som tilkaldevagt på et sygehus. Når man går i seng om aftenen, ved man ikke, om man skal på arbejde næste dag. Om morgenen sætter man lyd på telefonen igen og venter spændt på, om den ringer. Måske gør den og så er det bare med at komme ud af døren. Måske gør den ikke, og så bliver det til en dag derhjemme uden løn.

Når man på den måde ikke har fast arbejde, er det ekstra vigtigt, at lønnen er i orden, og at det går retfærdigt for sig. Det tror jeg, at vi alle er optagede af, uanset hvilket slags arbejde, vi har.

Der skal være retfærdighed til.

Der er en pointe i, at vingårdsejeren begynder med at give løn til den, som han har ansat sidst. Hvis det havde været omvendt, var de første måske gået hjem, da vi nåede til lønningen af den senest ansatte, og så ville vi nok ikke have hørt noget brok. Men når den senest ansatte får sin løn først og den først ansatte til sidst, så er der rig mulighed for, at den først ansatte kan blive prøvet. Accepterer han sin løn uden at skele til den andens løn, eller protesterer han over uretfærdigheden? Han protesterer. Og med god ret, kan vi synes.

Jeg har i hvert fald ret let ved at følge forargelsen hos den daglejer, som har arbejdet hele dagen og godt nok får sin gode løn udbetalt, men i forhold til den, som har arbejdet *én* time for samme løn, så virker det uretfærdigt.

Hvor er retfærdigheden i det? Hvis lignelsen handler om, at vi skal lære noget om Guds rige, lærer vi så her, at Gud er uretfærdig? At han ikke giver os, hvad vi har fortjent?

Vi forventer af livet, at det er retfærdigt. Hvis ikke det er det, hvad det ikke altid opleves som, så må *Gud* da i det mindste være retfærdig. Så må Gud stå for den store sammenhæng og det gennemtænkte system i det hele. Ellers vakler alt da, og tilfældighederne har vundet.

Er Gud retfærdig?

Med dagens lignelse vil Jesus lære os noget om Guds retfærdighed.

Vi kan ikke sætte den i system. Kun Gud kender Guds retfærdighed og Guds måde at styre verden på til bunds. Hvis ikke Gud var retfærdig, så findes der ingen retfærdighed. At Gud er uretfærdig og tilfældig kan ikke være en del af vores gudsbillede. Men måden Gud handler på overfor os kan godt *virke* uretfærdig, og måske når vi aldrig dertil, at vi ser retfærdigheden i det. Det kan i det hele taget være godt ikke altid at tænke så meget på Gud som retfærdig. Ikke fordi han ikke er det. Men fordi vi ofte ikke kan lade være med at tænke på, at det så betyder, at vi får som fortjent.

For det gør vi ikke.

Vi kan ikke handle med Gud, for hvad har vi overhovedet at handle med overfor den mægtige skabende Gud? Alt det, som vi tænker er vores, er i første og sidste ende hans. Noget, vi har fået til låns. Vi har ikke noget at handle med. Vi er fattige og tiggere.

Vi får ikke som fortjent. For hvis vi gjorde det, så fik vi ikke evigt liv. Så fik vi ikke frelse. Det er ikke muligt for os at leve et liv, som er godt nok til at Gud vil belønne det med evigt liv. En Gud, som lader os få som fortjent, kan godt virke retfærdig. Men det ville ikke være kærligt. Kærligheden, Guds kærlighed, ser tingenes sande tilstand. Guds kærlighed ser, at vi ikke kan gøre os selv fortjent til frelse, til at kaldes Guds børn, til at arve evigt liv. Det hele må skænkes os.

Som Guds børn kan og må vi gerne indimellem råbe til Gud, at "Gud, det her er uretfærdigt. Jeg forstår ikke, hvad der sker." Det er vi frie til. Vi må tale frit til vores himmelske far. Men vi skal ikke forvente, at Gud forklarer os, hvordan det hele hænger sammen og forklarer os meningen i alt, hvad der sker. Vi kan ikke forvente, at Gud altid løfter sløret for sine planer og sine veje med os. Hvis han gør, er der heller ingen garanti for, at vi faktisk vil forstå, hvorfor det og det nu skulle være retfærdigt. Guds veje og Guds retfærdighed overgår vores forstand.

Gud er Gud. Vi er mennesker.

Så frem for at tænke på Gud som retfærdig er det mere konstruktivt at tænke på ham som nådig og gavmild. Og det er dybest set det, som Jesus ønsker at fortælle med lignelsen.

Kort forinden har Jesus mødt den rige unge mand, som spurgte, hvad han skulle gøre for at blive frelst. Jesus svarede: "Hold budene, sælg alt, hvad du ejer og kom så og følg mig." Den rige mand går bedrøvet bort. Peter spørger: "Se, vi har forladt alt og fulgt dig. Hvad får så vi?"

Hvad får vi så? Tænk, at vi mennesker kan tale sådan til Gud. Hvad får vi så? Men det værste er, at jeg kender det fra mig selv og måske gør du også. Gud, nu tror jeg på dig, jeg følger dig, jeg fortæller mennesker om dig.

Hvad får jeg så? Hvad får jeg for det, Gud? Glæde? Åndelige oplevelser? Beskærmelse fra sygdom og død?

Gud er vores skaber. Gud er vores far. Gud er vores nådige frelser. Hvorfor i alverden er det, at vi gang på gang tror, at vi skal handle med Gud? Hvorfor er det så svært for os at forstå, at alt er os givet? At Gud er gavmild og nådig? At han er ødsel og overstrømmende og ønsker, at vi skal leve liv i glæde og kærlighed?

Vingårdsejeren havde sandsynligvis ikke brug for de sidste daglejere, men han hyrer dem af barmhjertighed. Rent økonomisk er vingårdsejeren ikke særlig smart. Det virker økonomisk uansvarligt. Det virker --- barmhjertigt. På samme måde er Gud. Han opererer efter nådens og barmhjertighedens økonomi. En økonomi, som er så fremmed for menneskers måde at tænke på, at vi gang på gang falder tilbage til den valuta, vi kender så godt. Fortjenestens valuta. Den menneskelige retfærdigheds valuta.

Men i Guds rige gælder en anden valuta. Jesus, den første og den allerstørste, blev den mindste, ja, gik under for vores skyld. Han betalte. Jesus igangsatte Guds nye økonomiske system. Nu er det nådens, barmhjertighedens og gavmildhedens valuta, som Gud bruger. Den gamle valuta er forældet. Den dur ikke mere. Vi kan komme med nok så mange gode gerninger, fortjenester, nok så mange mennesker, vi har hjulpet og nok så mange gudelige ord, vi har sagt. Det hjælper alt sammen ikke noget. De gælder ikke mere. De er ikke gangbare.

Der er betalt. Vi er frie. Vi er tilgivede. Vi er forløste.

Vi indledte gudstjenesten med at synge den dejlige morgensalme Morgenstund har guld i mund.

V. 4. lød sådan her:

Gå da frit
enhver til sit
og stole på Guds nåde!
Da får vi lyst og lykke til
at gøre gavn, som Gud det vil,
på allerbedste måde.

”Tag det, der er dit, og gå!”, som vingårdsejeren sagde til den daglejer, som brokkede sig. Vi skal gå ud i verden, med det vi har, uden at skæve misundeligt til det, andre har fået. Vi skal gå hver til sit. Vi skal stole på Guds nåde. Stole på Guds gavmildhed. Vi skal lade være med at have onde øjne over for de andre, lade være med at spekulere over, hvad Gud mon giver dem af gavmildheder og velsignelser. Vi skal kigge på vores eget, kigge på vores Gud og takke for, hvad han giver os. Takke ham for, at han er nådig og gavmild. Så vil vi også få både lyst og lykke til at gøre gavn, hvor Gud det vil. Det er netop derfor, Gud har sat os fri: for at vi kan gøre gavn.

Hvordan lever vi et sådant liv? Hvordan undgår vi at falde tilbage i det gamle økonomiske system?

2017 er som bekendt reformationsår, og det er kun passende, at vi lytter til et par gamle ord fra Martin Luther over netop denne søndags lignelse:

”Så er nu summen af dette evangelium, at ingen er så høj eller kan komme så højt, at han ikke må frygte for at blive den allernederste. Og atter, ingen er så dybt faldet eller kan falde så dybt, at han jo endnu kan håbe at blive den allerhøjeste. Og det skyldes, at al fortjeneste her er ophævet, og *alene Guds nåde prises*, og det står fast: De første skal blive de sidste, og de sidste de første. Når han siger: De første skal blive de sidste, *så fratager han dig al indbildskhed* og forbyder dig at ophøje dig, end ikke over en skøge, selv om du var Abraham, David, Peter eller Paulus. Når han derimod siger: De sidste skal blive de første, da vil han *forebygge al fortvivlelse* og forbyder dig at anse dig selv for at være ringere end nogen helgen, selv om du var Pilatus, Herodes, Sodoma og Gomorra.” Så langt Luthers gamle ord.

(Luther fra <http://lutherdansk.dk/KP%20-%20enkeltpr%C3%A6dikener/KP%20-%20Matt%2020,1-16/index.htm>)

Vi kan finde kraft til at leve liv i den nye nådens økonomi ved at prise Guds nåde, som Luther udtrykker det. På den måde kan vi blive frataget den indbildskhed, som gør, at vi tænker vi er bedre end de allernederste. På den måde kan vi undgå at ende i fortvivlelse over, at vi er ringere end andre af Guds børn.

Så lad os prise Guds nåde. Takke ham for hans gavmildhed, som er god og varer til evig tid.

Lad os stole på Guds nåde og gøre gavn, som Gud det vil.

Vi kan også øve os i nådens økonomi, ved selv at praktisere den og leve i den. Ikke holde regnskab med, hvem som oftest tømmer opvaskemaskinen. Ikke kun invitere folk på besøg, hvis man er blevet inviteret på besøg hos dem. Ikke tælle, hvor mange gange vi bærer over med hinanden og må tilgive hinanden.

I nådens økonomi må vi både øve os i at give frit og modtage frit. Begge dele kan være svære.

Hvis vi får øjnene op for menneskers godhed imod os, kan det føre til, at vi også får øjnene op for Guds store barmhjertighed og nåde mod os. Så at vi simpelthen bliver bedre til at se nåden, hvor den er.

Gud har stiftet nådens økonomi.

Vi er sat fri af vores gæld,
fri fra at skulle leve efter fortjenestens valuta,
frie til at leve i nådens økonomi,
hvor alt er givet os ufortjent af Gud.

Så lad os prise Guds nåde,
lad os stole på Guds nåde
og leve liv til gavn for andre.

Derfor siger vi Lov og tak og evig ære være dig vor Gud, Fader, Søn og Helligånd, du som var, er og bliver én sand treenig Gud, højlovet fra første begyndelse, nu og i al evighed. Amen.